

ქურნადიხსტყა კროფსიუდ სჟიმიანობაში ხედისშეშდა და
მთავრობის აღმნიანის უფდებების სამოქმედო გეგმის
გამოხატვის თავისუფლების თავის **მონიტორინგი**

National Endowment
for Democracy
Supporting freedom around the world

ავტორები: გელა ბორიკაშვილი, მარიამ პატარიძე

რედაქტორი: თამარ კინწურაშვილი

რეცენზია: ნინო დანელია, ქეთი მსხილაძე

© 2016, მედიის განვითარების ფონდი

MEDIAMETER.GE MDFGEORGIA.GE

სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლი ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლას დასჯადად აცხადებს. კერძოდ, აღნიშნული მუხლის თანახმად:

" 1. ჟურნალისტისათვის პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელის შეშლა, ესე იგი მისი იძულება, გაავრცელოს ინფორმაცია ან თავი შეიკავოს მისი გავრცელებისაგან, – ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ას ოციდან ას ორმოც საათამდე ანდა გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი ძალადობის მუქარით ან სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, – ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ."

როგორც მედიის განვითარების ფონდის მიერ "მთავრობის ადამიანის უფლებათა სამთავრობო გეგმის" 2014-2015 წლების [მონიტორინგის](#) შედეგები ცხადყოფს, სამართალდამცავი და საგამოძიებო ორგანოები არასათანადო კვალიფიკაციას აძლევენ და ეფექტიანად არ იძიებენ იმ საქმეებს, სადაც ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის დანაშაულის ნიშნები იკვეთება.

წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილია 2016 წელს მედიით გამოვლენილი ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის ცალკეული ფაქტები, მათ შორის ცალკე არის გამოყოფილი არჩევნების დღეს გამოვლენილი ინციდენტები და მთავრობის ადამიანის უფლებათა სამთავრობო გეგმის გამოხატვის თავისუფლების თავის 2015 წლის მონიტორინგის შედეგები. დასკვნით ნაწილში წარმოდგენილია რეკომენდაციები.

ადამიანის უფლებების დაცვის 2014-2015 წლების სამთავრობო სამოქმედო გეგმაში გამოხატვის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად ერთ-ერთ ამოცანად ჟურნალისტისთვის საქმიანობაში ხელის შეშლის ცნების საკანონმდებლო ნორმის გადახედვაა მითითებული.

მიუხედავად პრაქტიკაში გამოვლენილი საკანონმდებლო ხარვეზებისა, რაც ჟურნალისტთა საქმიანობის ხელის შეშლის ცნების ვიწრო განმარტებას უკავშირდება, ამ მიმართულებით საკანონმდებლო ცვლილებების ინიცირება არ მომხდარა.

2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების დღეს გამოვლენილი ჟურნალისტთა პროფესიული სამიანობის ხელისშეშლის ფაქტები	4
2016 წლის მონაცემები	5
ადამიანის უფლებების დაცვის 2015 წლის სამთავრობო სამოქმედო გეგმის გამოხატვის თავისუფლების თავის შესრულების მონიტორინგი	8
ჟურნალისტთა დაცვისა და უსაფრთხოების ევროპის საბჭოსა და ეუთოს სტანდარტები	14
რეკომენდაციები	16

2016 წლის საარჩევნო არჩევნების დღეს გამოქვეყნებული ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის ფაქტები

8-9 ოქტომბერს, არჩევნების გაშუქების პროცესში ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის 3 ინციდენტს ჰქონდა ადგილი:

1. 08 იბერია, GDS, რუსთავი 2. 8 ოქტომბერს, ღამით ქუთაისის სარჩევნო ოლქის 90-ე საარჩევნო უბნის ტერიტორიაზე ტელეკომპანიების - "იბერია" და GDS - ჟურნალისტებსა და ოპერატორებს უცნობმა პირებმა ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს და ტექნიკა დაუზიანეს, რუსთავი 2-ის ჟურნალისტს კი მიკროფონი წაართვეს. ამავე დროს, როგორც მედიით გავრცელებული კადრებიდან ჩანს, მოძალადეები ჰომოფობიური სიტყვებით მიმართავდნენ ნაციონალური მოძრაობის მაჟორიტარობის კანდიდატს.

რეგიონული ონლაინ გამოცემა Kutaisi Today-ის ინფორმაციით, "აღნიშნულ დავალებას ხელმძღვანელობდა იმერეთის გუბერნატორის პირველი მოადგილე გიორგი ჭიღვარია, რომელიც ამავე დროს ქართული ოცნების შტაბის უფროსია და საკრებულოს საორგანიზაციო და ადამიანური რესურსების მართვის განყოფილების უფროსი ლევან გოგელაშვილი. მათთან ერთად ახალგაზრდების დაპირისპირებას ხელმძღვანელობდა კახაბერ აბზიანიძე, გოჩა ავალიანი, გიორგი სვანიძე და გია ჯინჭარაძე".

შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ფაქტზე გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილით (სხვისი ნივთის დაზიანება ან განადგურება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია) დაიწყო.

2. იმედი. 8 ოქტომბერს, მარნეულის #48 საარჩევნო უბანზე დაპირისპირების დროს ტელეკომპანია "იმედის" გადამღებ ჯგუფს საქმიანობის მხრივ პრობლემები შეექმნა: ქვების დაშენის დროს ოპერატორს კამერა დაუმტვრიეს. როგორც მედიის განვითარების ფონდს "იმედის" საინფორმაციო სამსახურის ხელმძღვანელმა ნანა ლეჟავამ განუცხადა, დაზიანებული კამერის გამო არხის გადამღები ჯგუფი ტელევიზიას ადგილზე მიმდინარე მოვლენების შესახებ ინფორმაციას სოციალური ქსელის საშუალებით აწვდიდა.

3. ნეტგაზეთი. მეორე ინციდენტს 9 ოქტომბერს, დაახლოებით 01:30 საათზე, პასტერის ქუჩაზე ინტერნეტგამოცემა "ნეტგაზეთის" ოფისთან ჰქონდა ადგილი, სადაც რედაქციის ცნობით, 20-მდე ახალგაზრდა იყო შეკრებილი, რომლებიც ერთმანეთში პოლიტიკურ ნიადაგზე ჩხუბობდნენ. "ნეტგაზეთის" რეპორტიორი აღნიშნულ დაპირისპირებას ტელეფონით იღებდა, რა დროსაც ახალგაზრდებმა მას გადაღების შეწყვეტა მოსთხოვეს. მას შემდეგ, რაც რეპორტიორს ტელეფონის კვების ბლოკი დაუჭდა, ახალგაზრდებმა ჟურნალისტს სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს და "ნეტგაზეთის" ოფისამდე სიტყვიერი შეურაცხყოფის თანხლებით გაჰყვანენ. რეპორტიორმა რედაქციაში შესვლა მოასწრო.

"ნეტგაზეთის" ინფორმაციით, ადგილზე გამოცხადებულმა პოლიციამ მოკვლევა სიტყვიერ შეურაცხყოფაზე რეაგირების მიზნით დაიწყო.

2016 წლის მონაცემები

წინამდებარე თავში წარმოდგენილია ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის ფაქტების სტატისტიკა, მათ შორის არჩევნების დღეს გამოვლენილი დარღვევები და პირადი ცხოვრების კადრებით დაშანტაჟების, ფარული ჩანაწერების გამოქვეყნებისა და ჟურნალისტებზე თავდასხმის ფაქტები. როგორც მონაცემები ცხადყოფს, სამართალდამცავები ყველა შემთხვევაში არ აძლევენ საქმეებს ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის კვალიფიკაციას. დაწყებული გამოძიების შედეგები კი საზოგადოებისთვის უცნობია.

#	ინციდენტი	მედია საშუალება	ინციდენტში მონაწილე მხარე	კანონდარღვევის ტიპი	რეაგირება
1	რუსთავი 2-ის გენერალური დირექტორის ნიკა გვარამიას და ოპოზიციური პარტიის “სახელმწიფო ხალხისთვის” ლიდერის პაატა ბურჭულაძის ფარული ჩანაწერის გამოქვეყნება. <i>14 სექტემბერი</i>	ტვ რუსთავი 2	დაუდგენელია	ფარული ჩანაწერის გამოქვეყნება	გამოძიება საქართველოს სსკ-ის 159-ე მუხლის (პირადი მიმოწერის, ტელეფონით საუბრის ან სხვაგვარი ხერხით შეტყობინების საიდუმლოების დარღვევა) 1-ლი და მე-2 ნაწილებით დაიწყო.
2	პორნო კადრების ფაბრიკაცია ტელეკომპანია “ტაბულას” ჟურნალისტების წინააღმდეგ. <i>12 აპრილი</i>	ტვ ტაბულა	დაუდგენელია	ვიდეოფაბრიკაციით შანტაჟი	პროკურატურამ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 157-ე მუხლით (პირადი ან ოჯახური საიდუმლოს უკანონოდ გამოყენება ან გავრცელება) დაიწყო.
3	პირადი ცხოვრების კადრების გამოქვეყნების მუქარა ტელეკომპანია “პირველის” წამყვანის ინგა გრიგოლიას მიმართ. <i>14 მარტი</i>	ტვ პირველი	დაუდგენელია	ფარული კადრებით შანტაჟი	პროკურატურამ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 157-ე მუხლით (პირადი ან ოჯახური საიდუმლოს უკანონოდ გამოყენება ან გავრცელება) დაიწყო.
4	ქუთაისში საარჩევნო უბანთან “იბერიასა” და GDS-ის ჟურნალისტებისა და ოპერატორებისთვის ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენება და ტექნიკის დაზიანება, რუსთავი 2-ის ჟურნალისტისთვის საქმიანობის ხელისშეშლა. 8 ოქტომბერი	ტვ “იბერია”, GDS, რუსთავი 2	პარტიული აქტივისტები, Kutaisi Today-ის ინფორმაციით, ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები	პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლა, ნივთის დაზიანება	გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილით (სხვის ნივთის დაზიანება ან განადგურება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია) დაიწყო.
5	მარნეულში არჩევნების დღეს ინციდენტის დროს ტელეკომპანია “იმედის” ჟურნალისტისთვის კამერის დამტვრევა. <i>8 ოქტომბერი</i>	ტვ “იმედი”	პარტიული აქტივისტები	პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლა, ნივთის დაზიანება	შსს-მ გამოძიება სსკ-ს 162-ე მუხლით მარნეულში მომხდარ ინციდენტთან დაკავშირებით დაიწყო.
6	ნეტგაზეთის ჟურნალისტისათვის თბილისში პასტერის ქუჩაზე გადაღებაში ხელისშეშლა და შეურაცხყოფა. <i>9 ოქტომბერი</i>	ინტერნეტპორტალი “ნეტგაზეთი”	დაუდგენელი პირები	პროფესიული საქმიანობაში ხელისშეშლა	“ნეტგაზეთის” ინფორმაციით, ადგილზე გამოცხადებულმა პოლიციამ მოკვლევა სიტყვიერ შეურაცხყოფაზე რეგირების მიზნით დაიწყო.

7	<p>თბილისის საერთაშორისო აეროპორტში, სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2-ის ჟურნალისტ ელენე ფირცხალაიშვილსა და ოპერატორ გიორგი ცანავას საპარლამენტო უმცირესობის წევრთან ინტერვიუს დროს უცნობმა პირმა ჯერ სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა, შემდეგ კი რუსთავი 2-ის ოპერატორს – ფიზიკური.</p> <p><i>19 ივნისი</i></p>	ტვ რუსთავი 2	დაუდგენელი პირები	პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლა	გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 125-ე მუხლით (ცემა) დაიწყო.
8	<p>კოტე აფხაზის ქუჩაზე, რესტორან ჭაშნაგირში ტაბულას ჟურნალისტებისთვის ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების ფაქტი სარედაქციო პოლიტიკის გამო (ეკლსიისადმი დამოკიდებულება).</p> <p><i>12 იანვარი</i></p>	ტვ ტაბულა	დაუდგენელი პირები	დევნა პროფესიულ საქმიანობასთან დაკავშირებით	შსს-მ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 125-ე მუხლით, ცემის ფაქტზე დაიწყო. მოგვიანებით, საქმე გადაკვალიფიცირდა და გამოძიება 156-ე მუხლით (დევნა) გაგრძელდა. ამ ნორმის მიხედვით, ადამიანის დევნა სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობის, რწმენის ან მრწამსის გამო, ანდა მის პოლიტიკურ, საზოგადოებრივ, პროფესიულ, რელიგიურ ან მეცნიერულ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით, – ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით. აღნიშნულ საქმეზე გამოძიება დასრულდა და ამჟამად ის სასამართლო განხილვის სტადიაზეა.
9	<p>Media.Ge-ს მთავარ რედაქტორს დავით მჭედლიძეს რუსთავში, გაგარინის ქუჩაზე მიტოვებულ ფართში სამართალდამცავებმა ვიდეოგადაღების შესაძლებლობა არ მისცეს.</p> <p><i>18 აგვისტო</i></p>	ინტერნეტ პორტალი Media.Ge	სამართალდამცავები	პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლა	პროკურატურამ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე (ჟურნალისტურ საქმიანობაში ხელისშეშლა) და 333-ე (სამსახურებრივი უფლებამოსილების გადამეტება) მუხლებით დაიწყო.

10	<p>საკრებულოს შუალედური არჩევნების მიმდინარეობისას, ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ კორცხელში “ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის” ლიდერებზე თავდასხმის დროს, საარჩევნო უბანზე მომუშავე Livepress-ის, Ipress-ის და ტელერადიოკომპანია “ოდიშის” ჟურნალისტებს პროფესიული საქმიანობის განხორციელებაში ხელი შეეშალათ.</p> <p>22 მაისი</p>	ინტერნეტ პორტალები Livepress და Ipress, ტელერადიოკომპანია “ოდიში”	პარტიული აქტივისტები	პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლა	გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 125-ე (ცემა) და 239-ე (ხულიგნობა) მუხლებით კორცხელის ინციდენტთან დაკავშირებით დაიწყო.
11	<p>თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სტუდენტური აქციის დროს “ლიბერალის” ჟურნალისტს, სოფო გოგიშვილს ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს, ამავე გამოცემის ფოტოგრაფს ბასტი (მამუკა) მგალობლიშვილს კამერა დაუმტვრიეს, “ნეტგაზეთის” ჟურნალისტს გიორგი დიასამიძეს კი ტელეფონი წაართვეს.</p>	ინტერნეტპორტალები “ლიბერალი” და “ნეტგაზეთი”	სტუდენტური საპროტესტო აქციის მონაწილეები	პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლა, სხვისი ნივთის დაზიანება	შსს-მ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლის პირველი ნაწილით (სხვისი ნივთის დაზიანება) დაიწყო.
12	<p>ახმეტის მუნიციპალიტეტის ქონების მართვის და ინფრასტრუქტურის სამსახურის უფროსის ლუხუშ შეთეკაურის მიერ კახეთის საინფორმაციო ცენტრის ჟურნალისტისთვის გამგეობაში გადაღების ხელისშეშლა.</p> <p>28 მარტი</p>	კახეთის საინფორმაციო ცენტრი	ახმეტის მუნიციპალიტეტის ქონების მართვის და ინფრასტრუქტურის სამსახურის უფროსი	პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლა	შსს-მ გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დაიწყო.
14	<p>23 სექტემბერს ღამით, წნორში ქუჩის სამუშაოების მიმდინარეობის დროს წნორის რწმუნებულმა, თამაზ მათეშვილმა კახეთის საინფორმაციო ცენტრის ჟურნალისტს გელა მთივლიშვილს ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენა.</p>	კახეთის საინფორმაციო ცენტრი	წნორის რწმუნებული	პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლა	24 სექტემბერს წნორის რწმუნებული თანამდებობიდან გადადგა. ჟურნალისტის ცნობით, გამოძიება სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლის მე-2 ნაწილით დაიწყო, რაც ჟურნალისტისათვის პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელის შეშლას გულისხმობს.

ადამიანის უფლებების დაცვის 2015 წლის სამთავრობო სამოქმედო გეგმის გამოხატვის თავისუფლების თავის შესრულების მონიტორინგი

შემაჯავებელი პარაგრაფი: ადამიანის უფლებების დაცვის სამოქმედო გეგმის გამოხატვის თავისუფლების ნაწილში სრულფასოვნად ხელისუფლებამ მხოლოდ ის აქტივობა განახორციელა, რომელიც ციფრულ მაუწყებლობასთან დაკავშირებით საკანონმდებლო ცვლილებების მიღებას უკავშირდებოდა. 2014 წლის მსგავსად, 2015 წელსაც პრობლემად რჩებოდა ჟურნალისტური საქმიანობის ხელისშეშლის ფაქტებზე სტატისტიკის წარმოება და მათზე სამართალდამცავთა რეაგირება. საქმეები, რომლებიც ხელისუფლებისადმი კრიტიკულად განწყობილ მედიას და თანამდებობის პირთა მხრიდან ჟურნალისტების მიმართ მუქარას, ასევე ფარულ თვალთვალსა და შანტაჟს ეხება, ანგარიშში საერთოდ არ ასახულა. იუსტიციის სამინისტროს ინფორმაციის თავისუფლების კანონპროექტზე მუშაობა სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებულ ვადებში არ დაუსრულებია.

შემაჯავებელი. წინამდებარე თავში წარმოდგენილია საქართველოს მთავრობის ადამიანის უფლებების 2015 წლის სამოქმედო გეგმის გამოხატვის თავისუფლების თავის მონიტორინგის შედეგები.

2014-2020 წლების ადამიანის უფლებათა სამთავრობო სტრატეგიისა და 2014-2015 წლის სამთავრობო გეგმის განხორციელებას კოორდინაციას უწევს უწყებათაშორისი სამთავრობო საბჭო, რომელსაც საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ხელმძღვანელობს. საბჭო, ამავე დროს მონიტორინგს უწევს სამოქმედო გეგმის განხორციელებას და ანგარიშვალდებულია საქართველოს მთავრობისა და პრემიერ-მინისტრის წინაშე. სამთავრობო გეგმის შესრულების ანგარიშს საბჭო წელიწადში ერთხელ, არა უგვიანეს 15 მარტისა, საქართველოს მთავრობას, ხოლო არა უგვიანეს 31 მარტისა საქართველოს პარლამენტს წარუდგენს.

2014-2015 წლების ანგარიშში, საბჭომ პარლამენტს ვადის დარღვევით, 16 ივნისს წარუდგინა.

მედიის განვითარების ფონდმა 2014 წლის სამოქმედო გეგმის შესრულების მონიტორინგის შედეგები “მედიის თავისუფლება 2015”-ის ანგარიშში ასახა. წინა კვლევის მსგავსად, 2015 წლის გამოხატვის თავისუფლების თავის მონიტორინგიც სამოქმედო გეგმის შემდეგ სამ ამოცანას მოიცავს:

- ჟურნალისტებისთვის პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის ფაქტების აღკვეთა და პრევენცია;
- გამოხატვის თავისუფლების კუთხით არსებული საკანონმდებლო ბუნდოვანებების იდენტიფიცირება და აღმოფხვრა;
- ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.

მონიტორინგის მიზანია შეაფასოს 2015 წლის გამოხატვის თავისუფლების სამოქმედო გეგმის შესრულება და შეადაროს ის 2014 წლის ანალოგიური მონიტორინგის მიგნებებს. შედარების მიზანია, ვაჩვენოთ, თუ რამდენად აღმოიფხვრა წინა წლის სამოქმედო გეგმის შესრულების დროს გამოვლენილი ხარვეზები და რამდენად ქმედითია აღნიშნული სამთავრობო მექანიზმი.

მონიტორინგის მეთოდოლოგია. კვლევის მეთოდოლოგიად გამოყენებულია დოკუმენტების ანალიზი. კერძოდ, მონიტორინგი განხორციელდა შემდეგი დოკუმენტების საფუძველზე:

- მთავრობის 2014-2015 წლების ადამიანის უფლებათა დაცვის სამთავრობო სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიში;
- სახალხო დამცველის 2015 წლის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ;
- შესაბამისი უწყებებიდან გამოთხოვილი საჯარო ინფორმაცია;
- მედია მონიტორინგის შედეგად გამოვლენილი ინციდენტები.

შეფასება მოხდა 3 ინდიკატორის საფუძველზე:

- სახალხო დამცველის ანგარიში;
- სამართალდამცავთა სტატისტიკა;
- მედიაში გავრცელებული ინფორმაცია ცალკეული ინციდენტების შესახებ.

პირველი ორი ინდიკატორი თავად სამოქმედო გეგმაშია მითითებული, დამატებით მესამე ინდიკატორად მედია მონიტორინგის შედეგად გამოვლენილი ჟურნალისტურ საქმიანობაში ხელისშეშლის ინციდენტების შერჩევა განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 101-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, მედიაში დანაშაულის შესახებ გამოქვეყნებული მასალა გამოძიების დაწყების საფუძველია.

1. ჟურნალისტთა პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის ფაქტების აღკვეთა და პრევენცია

2014-2015 წლების ადამიანის უფლებათა დაცვის სამთავრობო სამოქმედო გეგმა ჟურნალისტთა პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლის ფაქტების აღკვეთისა და პრევენციის მიზნით სამი აქტივობის განხორციელებას ითვალისწინებს:

9.1.1. საგამოძიებო ორგანოების მიერ ჟურნალისტებისთვის პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის ფაქტების სწრაფი და ეფექტიანი გამოძიება;

9.1.2. პროკურატურის ორგანოების მიერ ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობისთვის ხელის შეშლის შემთხვევაში დანაშაულის შესაბამისი კვალიფიკაცია;

9.1.3. საგამოძიებო ორგანოების მიერ სპეციალური სტატისტიკის წარმოება, რომელიც ასახავს ჟურნალისტისთვის პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის თაობაზე რეგისტრირებულ დანაშაულთა, ასევე მისი გახსნის მაჩვენებელს.

ანგარიშში პირველ რიგში განხილულია მე-3 აქტივობა, რაც სპეციალური სტატისტიკის წარმოებას ანუ ინციდენტების სრულფასოვან აღრიცხვიანობას შეეხება, რომლის შეფასების გარეშეც, პირველი და მეორე აქტივობების ანალიზი რთული იქნებოდა. შემდეგში კი განხილულია პირველი და მეორე აქტივობების შესრულება.

1.1. სპეციალური სტატისტიკის წარმოება

საგამოძიებო ორგანოების მიერ ჟურნალისტთა პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის ფაქტებზე სპეციალური სტატისტიკის წარმოება, მონაცემების შეგროვებას როგორც დანაშაულის რეგისტრაციის, ასევე მისი გახსნის მაჩვენებლის შესახებ გულისხმობს.

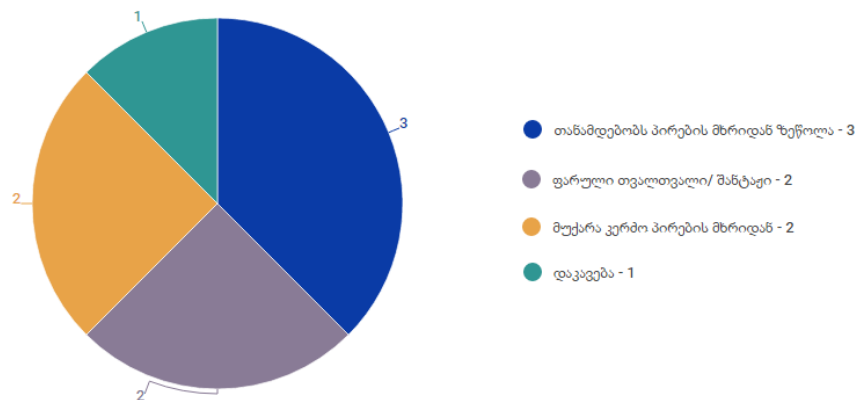
როგორც ცხრილი 1-დან ჩანს, მთავრობის ანგარიშში ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის მხოლოდ ერთი ფაქტია მოყვანილი, რომელიც საინფორმაციო სააგენტო IPN-ის ჟურნალისტისათვის ოპოზიციური პარტიის აქტივისტის მხრიდან პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლას შეეხება და რომელსაც სამართლებრივი რეაგირება მოჰყვა. მედიაში გაშუქებული 8 ინციდენტი, რომელთაგანაც 3 სახალხო დამცველის ანგარიშშიც არის ასახული, სამთავრობო გეგმის სტატისტიკაში შეყვანილი არ არის, მიუხედავად იმისა, რომ სახალხო დამცველის ანგარიშში მთავრობის საქმიანობის შეფასების ერთ-ერთ ინდიკატორად არის მითითებული.

ცხრილი 1. 2015 წელს ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლის ფაქტების სტატისტიკა 3 ინდიკატორის მიხედვით

#	მედიაში გავრცელებული ფაქტები	2014-2015 წლების მთავრობის ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიში	სახალხო დამცველის 2015 წლის ანგარიში
1	სააგენტო IPN-ის ფოტორეპორტიორის მიმართ პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის და ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტი. <i>4 მარტი, 2015 წელი</i>	სააგენტო IPN-ის ფოტორეპორტიორის მიმართ პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის და ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტი. <i>4 მარტი, 2015 წელი</i>	სააგენტო IPN-ის ფოტორეპორტიორის მიმართ პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის და ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტი. <i>4 მარტი, 2015 წელი</i>
2	საზოგადოებრივი მაუწყებლის პოლიტიკური თოქ-შოუს წამყვანის ეკა მიშველაძის განცხადება ფარული თვალთვალის და მისი პირადი ცხოვრებით დაინტერესების შესახებ. <i>8 სექტემბერი, 2015 წელი</i>		საზოგადოებრივი მაუწყებლის პოლიტიკური თოქ-შოუს წამყვანის ეკა მიშველაძის განცხადება ფარული თვალთვალის და მისი პირადი ცხოვრებით დაინტერესების შესახებ. <i>8 სექტემბერი, 2015 წელი</i>
3	რუსთავი 2-ის გენერალური დირექტორის ნიკა გვარამიას განცხადება ხელისუფლების მიერ ფარული ჩანაწერების გამოქვეყნებით მის დაშანტაჟებასთან დაკავშირებით. <i>21 ოქტომბერი, 2015 წელი</i>		რუსთავი 2-ის გენერალური დირექტორის ნიკა გვარამიას განცხადება ხელისუფლების მიერ ფარული ჩანაწერების გამოქვეყნებით მის დაშანტაჟებასთან დაკავშირებით. <i>21 ოქტომბერი, 2015 წელი</i>
4	აჭარის საზოგადოებრივი მაუწყებლის განცხადება აჭარის სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლის მიერ კორესპონდენტ ლაშა ველიაძისთვის სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების შესახებ. <i>1 სექტემბერი, 2015 წელი</i>		აჭარის საზოგადოებრივი მაუწყებლის განცხადება აჭარის სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლის მიერ კორესპონდენტ ლაშა ველიაძისთვის სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის მიყენების შესახებ. <i>1 სექტემბერი, 2015 წელი</i>
5	ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ს ჟურნალისტის, ეკა კვესიტაძის მიმართ განხორციელებული მუქარა ე.წ „კანონიერი“ ქურდის, მინდია გორაძის მხრიდან. <i>24 თებერვალი, 2015 წელი</i>		
6	აზერბაიჯანულენოვან გამოცემა renessans.ge-ს ჟურნალისტების მიმართ განხორციელებული მუქარა. <i>23 ივნისი, 2015 წელი</i>		
7	"მესტროს" ჟურნალისტის ირაკლი ვაჩიბერაძის მიმართ განხორციელებული მუქარა. <i>15 სექტემბერი, 2015 წელი</i>		
8	ვებ-პორტალ "ტაბულას" ფოტოგრაფის ალექსანდრე გიორგაძის პანორამა თბილისის საწინააღმდეგო აქციაზე წვრილმანი ხულიგნობისა და პოლიციისთვის წინააღმდეგობის გაწევის საფუძვლით დააკავება. <i>19 ივლისი, 2015 წელი</i>		
9	ლანჩხუთში საბიუჯეტო ორგანიზაციის თანამშრომლის მიერ რუსთავი 2-ის კორესპონდენტისათვის გადაღებაში ხელის შეშლა და სიტყვიერი შეურაცხყოფის მიყენება. <i>21 ოქტომბერი, 2015 წელი</i>		

ცხრილში მითითებული საქმეები, რომლებიც სამთავრობო ანგარიშს მიღმა დარჩა შემდეგი ხასიათის დარღვევებს ასახავს:

დიაგრამა 1. ინციდენტების ტიპოლოგია

2015 წლის ანგარიშში 2014 წელს გამოვლენილი ხარვეზები აღმოფხვრილი არ არის, სამართალდამცავები არ აწარმოებენ მაღალი რეზონანსის მქონე საქმეების სტატისტიკურ აღრიცხვას და ეს საქმეები მეტწილად ხელისუფლებისადმი კრიტიკულად განწყობილ მედია საშუალებებს და თანამდებობის პირთა მხრიდან შესაძლო ზეწოლის ფაქტებს ეხება.

მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმაში არ არის მითითებული, რომ ჟურნალისტებისთვის პროფესიული საქმიანობის ხელისშეშლა, მხოლოდ კანონმდებლობის ერთი მუხლის, კერძოდ სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლის საფუძველზე გამოვლენილ ფაქტებს გულისხმობს, როგორც 2014-ის, ასევე 2015 წლის შუალედურ ანგარიშში, მხოლოდ ამ მუხლის საფუძველზე აღძრული საქმეებია შესული. ამგვარი მიდგომით სამართალდამცავი ორგანოები და უწყებათაშორისი საკოორდინაციო საბჭო ვიწროდ განმარტავენ „ჟურნალისტებისთვის პროფესიული საქმიანობის ხელის შეშლის“ ცნებას და ამ კატეგორიაში მხოლოდ ამავე სახელწოდების სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლს მოიაზრებენ.

1.2. სწრაფი და ეფექტიანი გამოძიება, სათანადო კვალიფიკაცია

სამოქმედო გეგმის მე-9 თავი სტატისტიკის წარმოების გარდა ითვალისწინებს 1) საგამოძიებო ორგანოების მიერ ჟურნალისტებისთვის პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის ფაქტების სწრაფ და ეფექტიან გამოძიებას და 2) დანაშაულისთვის შესაბამისი კვალიფიკაციის მიცემას.

სამთავრობო გეგმის შუალედურ ანგარიშში მოცემული ინფორმაციის საფუძველზე შეუძლებელია აღნიშნული აქტივობების სრულფასოვნად შეფასება, რადგან ის არ მოიცავს ინფორმაციას საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, არ არის მითითებული, თუ როდის ჰქონდა ინციდენტს ადგილი და რა ვადებში მოახდინეს შესაბამისმა ორგანოებმა მათზე რეაგირება. ამ მონაცემების გარეშე შეუძლებელია როგორც გამოძიების დროულობისა და ეფექტიანობის, ასევე სათანადო კვალიფიკაციის შეფასება. ვითარებას ართულებს სამართალდამცავი ორგანოების დახურულობა, საიდანაც რთულია ინფორმაციის მოპოვება,

რადგან ეს უწყებები არასწორად განმარტავენ ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მოქმედებას სისხლის სამართლის საქმეებთან მიმართებით და არ ასაჯაროებენ გამოძიების შედეგებს.

ანგარიშის საფუძველზე შეიძლება მხოლოდ ის აღინიშნოს, რომ ერთ შემთხვევაში ჟურნალისტის პროფესიულ საქმიანობაში ხელისშეშლას შედეგი მოჰყვა.

- **გამოხატვის თავისუფლების კუთხით არსებული საკანონმდებლო ბუნდოვანებების იდენტიფიცირება და აღმოფხვრა.**

სამოქმედო გეგმით აღნიშნული მიმართულებით შემდეგი საქმიანობაა გათვალისწინებული: გამოხატვის თავისუფლებასთან კავშირში მყოფი კანონმდებლობის ხარვეზების იდენტიფიცირება; მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, ჟურნალისტისთვის საქმიანობაში ხელის შეშლის ცნების გადახედვა; ციფრულ მაუწყებლობაზე გადასვლასთან დაკავშირებით, საჭიროების შემთხვევაში საკანონმდებლო რეგულაციების ცვლილებებისთვის საჭირო რეკომენდაციების და პროექტების მომზადება.

ამ მიმართულებით გატარებული ყველაზე მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები ანალოგური მიწისზედა საეთერო სატელევიზიო მაუწყებლობიდან ციფრულ მიწისზედა საეთერო სატელევიზიო მაუწყებლობაზე გადასვლას უკავშირდებოდა, რაც 2015 წელს დასრულდა. პარლამენტმა “მაუწყებლობის შესახებ” და „ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ“ კანონში ცვლილებები შეიტანა, ხოლო მთავრობის 2015 წლის 18 მაისის N214 დადგენილებით ციფრულ მიწისზედა საეთერო სატელევიზიო მაუწყებლობაზე გადასვლასთან დაკავშირებით სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის შესაბამისი აღჭურვილობით უზრუნველყოფის წესი დაამტკიცა.

ჟურნალისტისთვის საქმიანობაში ხელის შეშლის ცნების გადახედვასთან დაკავშირებით საკანონმდებლო ცვლილებების ინიცირება არ მომხდარა.

3. ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა

სამოქმედო გეგმით საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის გაზრდის მიზნით გათვალისწინებული საკანონმდებლო ცვლილებების შემუშავების პროცესი არც 2015 წელს დასრულებულა. მიუხედავად ამისა, მთავრობის ანგარიშში აღნიშნული აქტივობის სტატუსად მითითებულია “შესრულებული”, რაც არ ასახავს რეალურ ვითარებას. პროცესი 2014 წელს დაიწყო. ფონდმა „ღია საზოგადოება – საქართველომ“ ინფორმაციის თავისუფლების კანონპროექტზე მუშაობა, იუსტიციის სამინისტროს ანალიტიკურ დეპარტამენტთან თანამშრომლობით და არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ექსპერტების მონაწილეობით, 2014 წლის იანვარში დაიწყო და კანონპროექტის პირველადი ვერსია იუსტიციის სამინისტროს 2014 წლის 21 აგვისტოს წარუდგინა. სამოქმედო გეგმის მიხედვით, კანონპროექტზე მუშაობა 2015 წელს უნდა დასრულებულიყო. ანგარიშის თანახმად, კანონპროექტის პარლამენტისთვის წარდგენა 2016 წელს იგეგმება.

ჟურნალისტთა დაცვისა და უსაფრთხოების ევროპის საბჭოსა და ეუთოს სტანდარტები

წინამდებარე თავში წარმოდგენილია ჟურნალისტთა და სხვა მედია აქტორების დაცვასთან დაკავშირებით ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის ზოგიერთი რეკომენდაცია წევრი სახელმწიფოებისადმი¹; ასევე დებულებები ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის - ეუთოს სახელმძღვანელო პრინციპებიდან ჟურნალისტთა უსაფრთხოების შესახებ².

ჟურნალისტთა და სხვა მედია აქტორების დაცვასთან დაკავშირებით ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციები.

პრევენცია

- საკანონმდებლო ჩარხო, მათ შორის სისხლის სამართლის დებულებები, რომელთა მიზანია პირის ფიზიკური და მორალური ღირსების დაცვა, ეფექტიანად უნდა განხორციელდეს, მათ შორის ადმინისტრაციული მექანიზმებით და დემოკრატიულ საზოგადოებაში ჟურნალისტების და მედიის სხვა აქტორების განსაკუთრებული როლის აღიარებით (2).
- საკანონმდებლო ჩარხო უნდა ექვემდებარებოდეს დამოუკიდებელ, არსობრივ გადასინჯვას, რათა უზრუნველყოფილი იყოს გამოხატვის თავისუფლების მყარი გარანტიები, რომელთაც ზურგს კანონმდებლობის აღსრულების ეფექტიანი მექანიზმი უმაგრებს. კანონმდებლობის საწყისი გადახედვის შემდეგ, რევიზია პერიოდული ინტერვალებით უნდა განხორციელდეს და შესაბამისობაში იყოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ და საერთაშორისო სტანდარტებთან (3).

დაცვა

- კანონმდებლობა, რომელიც ჟურნალისტთა მიმართ ძალადობის კრიმინალიზაციას ახდენს, აღსრულების მექანიზმით უნდა იყოს გამყარებული, ხოლო მსხვერპლთა (და მათი ოჯახების) რეაბილიტაციის მექანიზმი პრაქტიკაში ეფექტიანი (8).
- წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ ჟურნალისტებისა და მედიის სხვა აქტორების სპეციფიური როლი და დემოკრატიული ღირებულება განსაკუთრებულ კონტექსტებში, როგორიცაა მაგალითად, საარჩევნო პერიოდი. ამ კონტექსტში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, სამართალდამცავმა ორგანოებმა პატივი სცენ ჟურნალისტების და სხვა მედია აქტორების როლს დემონსტრაციებისა და სხვა ღონისძიებების გაშუქების დროს (14).

¹ Recommendation CM/Rec(2016)4 of the Committee of Ministers to member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors, Adopted by the Committee of Ministers on 13 April 2016 at the 1253rd meeting of the Ministers' Deputies https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016806415d9

² OSCE Safety of Journalists Guidebook, 2012. <https://www.osce.org/fom/85777?download=true>

მუთოს სახელმძღვანელო პრინციპები ჟურნალისტთა უსაფრთხოების შესახებ

ჟურნალისტთა უსაფრთხოების ჩარჩო კანონმდებლობა და ადმინისტრირება

- შესაბამისმა სახელისუფლებო ორგანოებმა ძლიერი და გამჭვირვალე სასამართლო სისტემის გარანტიები უნდა შექმნან, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მათი სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, ვინც ჟურნალისტებზე თავდასხმა განახორციელა.

ჟურნალისტთა მიმართ მუქარა და ძალადობა

- ხელისუფლებას აქვს ვალდებულება, მყისიერად და საფუძვლიანად გამოიძიოს შეტყობინებები ჟურნალისტების მიმართ განხორციელებული მუქარის შესახებ.

- ადამიანის უფლებათა სამოქმედო გეგმის შესრულებაზე პასუხისმგებელმა სამართალდამცავმა უწყებებმა ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობისათვის ხელის შეშლის დანაშაულის კვალიფიკაციის მინიჭებისას მკაფიო კრიტერიუმები უნდა ჩამოაყალიბონ;
- პარლამენტმა უნდა გადახედოს სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლის არსებულ დეფინიციას და ჟურნალისტთა პროფესიულ საქმიანობის ხელისშეშლის დეფინიცია უნდა გაათავსოს.
- სტატისტიკა არ უნდა იწარმოებოდეს მხოლოდ სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლთან დაკავშირებით და მან ჟურნალისტების მიმართ განხორციელებული სისხლის სამართლის სხვა დანაშაულებიც უნდა მოიცვას;
- საგამოძიებო ორგანოებმა უნდა აღრიცხონ და რეაგირება მოახდინონ მედიით გავრცელებულ საქმეებზე, რომლებიც ჟურნალისტთა პროფესიული საქმიანობის ხელის შეშლელ საქმეებს ეხება;
- აღრიცხვის დროს გათვალისწინებული უნდა იყოს სახალხო დამცველის ანგარიშში გამოხატვის თავისუფლებასთან დაკავშირებით შესული საქმეებიც;
- მთავრობის მიერ წარმოდგენილი ანგარიში უნდა მოიცავდეს ჟურნალისტისთვის პროფესიულ საქმიანობაში ხელის შეშლის თაობაზე რეგისტრირებულ დანაშაულთა და მისი გახსნის მაჩვენებლებს;
- მთავრობის მიერ მომზადებული ანგარიში მეტ ინფორმაციას უნდა შეიცავდეს როგორც საქმის ფაქტობრივი გარემოებების, ასევე საქმის შეწყვეტის დასაბუთების შესახებ, რათა შესაძლებელი გახდეს საქმის კვალიფიკაციის და გამოძიების ტემპებისა და ეფექტურობის შეფასება.